

Функціонування державного внутрішнього фінансового контролю у 2022 році

Міністерство фінансів України відповідно до Бюджетного кодексу України та Положення про Міністерство фінансів України забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері державного внутрішнього фінансового контролю, визначає організаційно-методологічні засади та дає оцінку функціонуванню систем внутрішнього контролю і внутрішнього аудиту.

Відповідно до частини третьої статті 26 Бюджетного кодексу України розпорядники бюджетних коштів в особі їх керівників організують внутрішній контроль і внутрішній аудит та забезпечують їх здійснення у своїх установах і на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери управління таких розпорядників бюджетних коштів.

Міністерство фінансів України у рамках виконання пункту 143 Плану заходів з реалізації Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2022-2025 роки, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1805-р, відповідно до Основних засад здійснення внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 12.12.2018 № 1062, та абзацу третього пункту 5 наказу Мінфіну від 31.07.2019 № 329 «Про затвердження Змін до деяких наказів Міністерства фінансів України», зареєстрованого в Мін'юсті 21.08.2019 за № 953/33924, провело аналіз стану функціонування внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту в державних органах (міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, обласних та Київській міській державних (військових) адміністраціях, інших головних розпорядників коштів державного бюджету) у 2022 році.

Результати такого аналізу засвідчили подальший прогрес у реформуванні системи державного внутрішнього фінансового контролю загалом та розвитку внутрішнього контролю і внутрішнього аудиту.

I. Продовжуються позитивні тенденції та поступове покращення стану організації та забезпечення здійснення **внутрішнього контролю** у державних органах, зокрема в частині:

подальшої формалізації окремих елементів внутрішнього контролю, їх складових та інтеграції в практичну діяльність під час виконання функцій та завдань установи;

перегляду сформованої структури та розподілу обов'язків, повноважень, відповідальності та підзвітності працівників з урахуванням виконуваних завдань та стратегічних цілей;

позитивних зрушень з питань управління ризиками, зокрема, унормування діяльності з управління ризиками, її удосконалення та практичного здійснення в установі, застосування результатів такої діяльності у процесі ухвалення / прийняття управлінських рішень;

запровадження та здійснення на належному рівні заходів контролю, спрямованих на забезпечення ефективного, результативного і цільового використання бюджетних коштів, досягнення мети, завдань та результативних показників бюджетних програм тощо;

забезпечення необхідного рівня інформаційного та комунікаційного обміну;

здійснення дій, спрямованих на виявлення та коригування відхилень у системі внутрішнього контролю;

реалізації низки заходів, спрямованих на удосконалення системи внутрішнього контролю (зокрема, перегляду завдань і функцій, їх розподілу між структурними підрозділами; запровадження нових заходів контролю та/або удосконалення наявних; затвердження планів заходів щодо удосконалення системи внутрішнього контролю та реагування на ризики; проведення навчань для підвищення обізнаності з питань внутрішнього контролю і діяльності з управління ризиками; створення підрозділів або відповідних робочих груп з питань координації внутрішнього контролю та управління ризиками) тощо.

Водночас залишаються загальні недоліки, що є типовими для багатьох державних

органів, зокрема:

незабезпечення цілісності системи внутрішнього контролю (її елементи є фрагментарними та/або функціонують окремо один від одного);

розгляд внутрішнього контролю як окремої діяльності чи заходу (управлінський контроль, нагляд, контроль за процесом використання бюджетних коштів чи своєчасністю виконання доручень тощо);

обмежене здійснення діяльності з управління ризиками та моніторингу або недостатнє розуміння сутності такої діяльності;

система внутрішнього контролю переважно залишається зосередженою навколо дотримання відповідних нормативно-правових актів;

заходи контролю спрямовані більше не на ефективність реалізації ключових процесів, а на використання бюджетних коштів, управління об'єктами державної власності та іншими ресурсами;

управління ризиками не у повній мірі є частиною управлінської діяльності.

II. Попри виклики воєнного часу вдалось продовжити розвиток **внутрішнього аудиту** та в багатьох державних органах продовжували спостерігатись позитивні зрушення і тенденції в організації та здійсненні відповідної діяльності, зокрема:

у системі більшості державних органів забезпечено реалізацію функції внутрішнього аудиту на практиці та загальну результативність такої діяльності;

активізовано практику залучення підрозділів внутрішнього аудиту до здійснення консультативної діяльності;

поширено організаційну та функціональну незалежність підрозділів внутрішнього аудиту (зокрема, зменшилась кількість підрозділів внутрішнього аудиту, які завантажувались неприбутковими функціями);

забезпечено підтримку та підвищення спроможності підрозділів внутрішнього аудиту, недопущення її обмеження, зокрема в умовах воєнного стану (наприклад, у системі низки органів переглянуто та збільшено штатну чисельність працівників підрозділів внутрішнього аудиту, забезпечено укомплектування вакантних посад внутрішніх аудиторів (повністю або частково); зменшилась кількість органів, у яких здійснення внутрішнього аудиту покладалось лише на одну посадову особу);

вжито заходів для подальшої зміни пріоритетів під час проведення внутрішніх аудитів (зокрема, продовжує зростати частка внутрішніх аудитів щодо оцінки ефективності);

поширено контроль за реагуванням на рекомендації, надані за результатами внутрішніх аудитів, у низці органів та, як наслідок, забезпечено виконання / впровадження в установлені строки усіх наданих аудиторських рекомендацій;

продовжувалась робота з удосконалення та покращення дієвості заходів із забезпечення та підвищення якості внутрішнього аудиту (зокрема, в частині удосконалення порядків / методології проведення внутрішніх оцінок якості, проведення періодичних внутрішніх оцінок якості внутрішнього аудиту за всіма важливими аспектами такої діяльності, визначення заходів для удосконалення функції внутрішнього аудиту в програмах забезпечення та підвищення якості внутрішнього аудиту) тощо.

Однак залишалась низка проблем і недоліків під час організації та здійснення діяльності з внутрішнього аудиту, як наслідок, існують резерви для підвищення ефективності здійснення функції внутрішнього аудиту в низці державних органів, зокрема:

у семи державних органах не забезпечено практичну реалізацію функції внутрішнього аудиту через неуккомплектованість підрозділів внутрішнього аудиту (відповідних посад) протягом тривалого часу;

у деяких державних органах у минулому році не проводились внутрішні аудити, зокрема через наявність вакансій впродовж частини звітного року та/або незабезпечення

налагодження ефективної роботи підрозділів внутрішнього аудиту відповідно до їх функціональних повноважень в умовах воєнного стану;

залишалися випадки порушення вимог щодо функціональної незалежності підрозділів внутрішнього аудиту та покладання на них функцій, не пов'язаних зі здійсненням внутрішнього аудиту (участь у роботі різних комісій, проведення / участь у проведенні контрольних заходів, не пов'язаних із внутрішнім аудитом, тощо), у низці органів;

у низці органів спроможність підрозділів забезпечити ефективну реалізацію функцій внутрішнього аудиту була досить обмеженою (зокрема, потребують перегляду структури в частині утворення підрозділів внутрішнього аудиту замість посад головних спеціалістів з внутрішнього аудиту);

залишався досить високим рівень вакансій у підрозділах внутрішнього аудиту та допущено випадки скорочення штатної чисельності працівників таких підрозділів;

не забезпечено в окремих випадках стабільності кадрового складу підрозділів внутрішнього аудиту (зокрема, наявність високої плинності кадрів);

залишалися недоліки у плануванні діяльності з внутрішнього аудиту, зокрема в частині повноти застосування ризик-орієнтованого підходу під час планування;

у низці органів не було забезпечено спрямування внутрішніх аудитів на удосконалення системи управління, внутрішнього контролю, запобігання фактам незаконного, неефективного та нерезультативного використання бюджетних коштів, виникненню помилок чи інших недоліків у діяльності (зокрема, внутрішні аудити спрямовувались переважно на відповідність);

потребує активізації робота відповідальних за діяльність осіб щодо впровадження наданих аудиторських рекомендацій у системі деяких органів;

у низці органів заходи із забезпечення та підвищення якості внутрішнього аудиту недостатньо реалізовувались на практиці або виконувались формально;

не реалізовано на практиці діяльність аудиторських комітетів, зокрема як інструменту для сприяння незалежності підрозділів внутрішнього аудиту та удосконаленню діяльності з внутрішнього аудиту, покращенню системи внутрішнього контролю тощо.

З урахуванням того, що належний розвиток системи державного внутрішнього фінансового контролю є однією з важливих умов для вступу України до Європейського Союзу (глава 32), належна організація та функціонування внутрішнього контролю і внутрішнього аудиту, їх подальший розвиток у державних органах, повнота впровадження у практичну роботу визначених нормативно-методологічних засад внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту потребують посиленої уваги з боку керівників державних органів.

Інформацію про стан функціонування державного внутрішнього фінансового контролю з відповідними пропозиціями направлено Кабінету Міністрів України. Згідно із дорученням Першого віце-прем'єр-міністра України – Міністра економіки України від 03.04.2023 № 9418/1/1-23 державним органам доручено з урахуванням наданих Мінфіном пропозицій забезпечити належну організацію та здійснення внутрішнього контролю і внутрішнього аудиту, вжити заходи до усунення виявлених недоліків та їх недопущення у подальшому.